

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการศึกษาสถานการณ์เด็กและนักเรียนในสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน สถาบันครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ขาดทักษะชีวิต และ ความที่ไม่พร้อมที่จะเป็นครอบครัวของคนรุ่นใหม่ ทรัพยากรลดน้อยลงและสภาพเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง สถานการณ์เหล่านี้ ทำให้พ่อแม่ผู้ดูแลเด็กและนักเรียนมีความยากลำบากมากขึ้นในการเลี้ยงดูเด็กและนักเรียน ส่งผลให้เด็กและนักเรียนจำนวนไม่น้อยถูกทอดทิ้ง ถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยหรือควบคุมเข้มงวด เพราะบางทางจิตใจ และมีปัญหาสุขภาพทางจิต มีแนวโน้มจะรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นจากสถานการณ์ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาทางเพศ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นต้น

นอกจากนี้สังคมไทยยังให้คุณค่ากับผู้มีเงิน ทรัพย์สินและอำนาจมากกว่าผู้ที่มีความสุจริต ขยันและบากบั่นทำงาน ทำให้เด็กและนักเรียนขาดแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต เพราะเด็กและนักเรียนมักมีการเลียนแบบผู้ใหญ่ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและค่านิยมตามสังคม ที่ให้คุณค่ากับความร่ำรวย การบริโภค และความสบาย มากกว่าความพอเพียง การมีวินัย และการทำงานหนัก ด้วยเหตุนี้เด็กและนักเรียนจำนวนมากจึงเข้าไปพัวพันกับอบายมุขต่าง ๆ เช่น สารเสพติด เหล้า บุหรี่ การพนัน เป็นต้น ด้วยทั้งยังส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจปัญหา การยกพวกตีกันของกลุ่มนักเรียน และการประพฤติตนไม่เหมาะสมเรื่องความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามของนักเรียน เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อชีวิต การกระทำความผิด การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และจำนวนไม่น้อยตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการเข้าสู่ธุรกิจบริการทางเพศ^๑

ปัจจุบันนี้ สื่อมีอิทธิพลต่อนักเรียนมากจากการรับสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต SMS ทางโทรศัพท์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วกันว่าแพร่หลายได้อย่างรวดเร็วและเข้าถึงทุกพื้นที่ หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นยุคของโลกอินเทอร์เน็ตก็ไม่ผิด

^๑ อัญมณี บุรณกานนท์ และพิมพ์ใจ นามรัมย์, สถานการณ์ปัจจุบันของเด็ก นักเรียนและครอบครัว และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย : การศึกษาบททวนสถานการณ์เด็กและนักเรียน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๖), หน้า ๑-๘

สามารถติดต่อกันได้ทุกมุมโลก สื่อมวลชนมีความสำคัญมากในปัจจุบัน สื่อสามารถเผยแพร่สู่ผู้ชมในรูปของภาพและเสียง โดยเฉพาะสื่อทางทีวี โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต (Internet) สื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนมาก

สื่อก็เป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษยชาติ นักเรียนได้รับข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยผ่านสื่อทางวิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ซึ่งทำให้การรับข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและบางครั้งพฤติกรรมของเด็กนักเรียนได้บางอย่างของเราอาจจะถูกกำหนดด้วยการรับข่าวสารที่เข้าสู่เราทางตรงและทางอ้อม ทำให้การดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนมาก จากสังคมที่เรียบง่ายกลายเป็นสังคมแห่งการบริโภคสื่อ เพื่อต้องการรับรู้ข่าวสารแต่ละวันที่สื่อมวลชนรายงาน ซึ่งมีหลายประเด็นที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก

สื่อแต่ละอย่างจัดกลยุทธ์และยุทธวิธีการต่าง ๆ ใช้ในการผลิตสื่อของตนให้ได้รับความนิยมให้ทันสมัยกับเป็นยุคไอที จึงสร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลายและฉีกแนวจากรูปแบบเดิม ๆ ของการรายงาน เพื่อให้รายการของตนได้รับความนิยมจากผู้ชม ไม่เว้นแม้แต่วิวาทะพฤษศาสนา ก็ได้มีวิวัฒนาการสร้างสรรค์สื่อ เพื่อความน่าสนใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ารายการอื่น

สื่อทางพระพุทธศาสนาก็มีอิทธิพลทำให้พฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ สื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นสื่อที่เป็นไปในทางบวก เป็นการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนและแนะนำให้คนใช้ชีวิตให้มีศีลปะในการดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท ใช้สติปัญญาไตร่ตรองถึงเหตุผลด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการบริโภคสื่อในปัจจุบัน ถือว่านักเรียนเป็นผู้บริโภค ได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ และการรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ก็ทำให้พฤติกรรมของเยาวชนเปลี่ยนไป สิ่งที่เราได้รับรายงานจากสื่อมวลชนนั้นเป็นเรื่องจริงหรือเป็นเรื่องเท็จ แต่เราก็รับทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยไม่รู้ตัว

ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว ได้ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของนักเรียนไทยตกต่ำ ทำให้นักเรียนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญให้กับประเทศชาติในอนาคตเป็นผู้ที่ไม่มีคุณภาพเต็มศักยภาพ การพัฒนาและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมเป็นวิธีหนึ่งที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมวัฒนธรรมอันดีงาม เพราะจริยธรรมเป็นกลไกที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขบนรากฐานของการกระทำที่ไม่ทำให้ตนเอง และสังคมเดือดร้อน การปลูกฝังจริยธรรมอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอนอกจากจะทำให้เด็กและนักเรียนเกิดความละเอียดต่อการกระทำ ความชั่ว หันมาประพฤติความดี และกระทำความผิดน้อยลงและยังช่วยปลูกจิตสำนึกให้เด็กและนักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม อันจะช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้

นักเรียนสมควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เข้มแข็งมากที่สุด เพื่อเด็กเหล่านั้นจะได้เจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในภายภาคหน้า สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ซึ่งได้กำหนดจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา ๖ ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และในมาตรา ที่ ๒๔ ว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา”

พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต ได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแก่นักเรียนของชาติที่มีพฤติกรรม และค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป พระสงฆ์นั้นมีบทบาทในการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน เช่น การพัฒนาศีลธรรม การพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิต งานสงเคราะห์ การเป็นผู้นำชุมชน เป็นต้น ในเรื่องของการพัฒนาและปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม พระสงฆ์ทำหน้าที่นี้ต่อประชาชนอย่างต่อเนื่อง และในยุคปัจจุบันพระสงฆ์หลายรูปได้รับการยกย่องจากประชาชน มีคุณูปการในการกล่อมเกล่าผู้คนให้รู้จักบาปบุญคุณโทษและเป็นที่พึ่งของสังคม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทัศนะนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒ เพื่อนำเสนอผลงานที่ได้จากการศึกษาเสนอต่อสถานศึกษา

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาทัศนะของนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒

๑.๒.๓ เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เพื่อศึกษาทักษะของนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒ และ ได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากหนังสือ ตำรา วารสารเอกสารต่าง ๆ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สารสนเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับทักษะของนักเรียนต่อบทบาทของ พระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนวัดดอนใหญ่ และ โรงเรียนสมุหราชบุรีบำรุง ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคการศึกษาที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๓ จังหวัดปทุมธานี ประชากรทั้งสิ้น ๖๖ คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๖ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษา เพื่อทำการศึกษาได้แก่โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในการศึกษา คั่นคว้าและผู้วิจัยประมาณ ๖ เดือน โดย ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึงเดือน มีนาคม ๒๕๕๔ รวมเวลาที่ทำการศึกษา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียน ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒ เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ เพื่อศึกษาทักษะของนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒ เป็นอย่างไร

๑.๔.๓ เพื่อเปรียบเทียบทักษะของนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม นักเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒ เป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ นักเรียนเพศชาย มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกัน

๑.๕.๒ นักเรียนเพศหญิง มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกัน

๑.๕.๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นปีที่เรียนต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกัน

๑.๕.๔ นักเรียนโรงเรียนวัดดอนใหญ่มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกัน

๑.๕.๕ นักเรียนโรงเรียนสมุหราชบุรีบำรุงมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ บทบาทของพระสงฆ์ หมายถึง การทำหน้าที่ในการเป็นผู้ที่พัฒนาจริยธรรมของนักเรียนอันได้แก่ การเป็นต้นแบบทางจริยธรรม การเป็นผู้อบรมสั่งสอน การเป็นผู้เตือนสติ การเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม การเป็นผู้พัฒนาจิตวิญญาณ การเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

๑.๖.๒ การส่งเสริม หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการสอนให้นักเรียนเข้าใจรายละเอียดของคุณธรรมด้านต่างๆ และถ่ายทอดความรู้ในพระพุทธศาสนาให้แก่ นักเรียน ให้มีความรู้ความสามารถ นำหลักคุณธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๑.๖.๓ จริยธรรมของนักเรียน หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม หรือ คุณความดี (ศีลธรรม) ที่นำไปประพฤติปฏิบัติ ก่อให้เกิดความสุขในชีวิตและสังคมแสดงออกมาให้เห็นเป็น “รูปธรรม” ของนักเรียนอันได้แก่ ความเป็นระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์สุจริต และความประหยัด

๑.๖.๔ คุณธรรม หมายถึง ธรรมะที่อยู่ในจิตสำนึกหรืออุปนิสัยของบุคคล เป็นคุณงามความดีที่บริสุทธิ์ภายในตัวคนผู้มีจิตใจที่บริสุทธิ์ในการรับรู้ ในการคิด ในการทำงาน ในการพูด ในการประกอบอาชีพ มีธรรมะเป็นหลักยึดของจิตใจ มีจิตใจซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นเมตตาธรรมเป็นสรณะและอุดมคติ

๑.๖.๕ นักเรียนประถมศึกษา หมายถึง เด็กที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ สำนักเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๒

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ได้ทราบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒

๑.๗.๒ ได้ทราบทัศนะของนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒

๑.๗.๓ ได้ทราบการเปรียบเทียบทัศนะของนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒